

Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, august 2010

Sinteză

Standardele și termenii de creditare¹ nu s-au modificat semnificativ în T2/2010. Înăspririle au fost modice la nivelul sectorului bancar. Cererea de credite a companiilor a înregistrat o evoluția pozitivă, în timp ce la populație tendința a fost contrară.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** au rămas în mare măsură neschimbate față de T1/2010, infirmând așteptările băncilor care indicau o înăsprire moderată a acestora. Gradul de restrictivitate acumulat pare să fie considerat suficient în actualul context economic.
- **Termenii creditării** au fost ușor înăspriți în T2/2010, însă tendința este de atenuare a acestei evoluții. Principalii termeni vizați au fost (i) prima solicitată în cazul creditelor mai riscante și (ii) cerințele de colateral.
- **Cererea de credite** la nivel agregat a fost în creștere după cinci trimestre consecutive de declin, în linie cu așteptările anterioare ale băncilor. Componenta cea mai dinamică a fost reprezentată de creditele pe termen scurt din partea corporațiilor. Așteptările pentru T3/2010 nu sunt optimiste în ceea ce privește reluarea creditării alimentată prin cerere.
- **Riscurile asociate companiilor** s-au majorat la nivelul economiei, construcțiile și tranzacțiile imobiliare fiind sectoarele de activitate percepute a avea risc superior. Spre deosebire de corporații, IMM-urile sunt considerate a avea un risc în creștere.

B. Sectorul populației

- **Standardele de creditare** au fost păstrate relativ neschimbate în T2/2010. Băncile au manifestat un comportament similar vis-à-vis de creditele pentru achiziția de locuințe și terenuri și pentru cele de consum.
- **Termenii creditării** au înregistrat o evoluție mixtă și cu modificări de mică amploare. Există semnale privind relaxarea termenilor de creditare în cazul creditelor pentru achiziția de locuințe și terenuri. Tendința rămâne în zona de restrictivitate pentru creditele de consum.
- **Cererea de credite** a revenit în teritoriul negativ pentru ambele categorii de credite (consum și imobiliar). Corecția cea mai pronunțată este înregistrată pentru cardurile de credit. Băncile nu preconizează o relansare a creditării în T3/2010.

¹ A se vedea Anexa pentru aspecte legate de caracteristicile și terminologia sondajului. Aprecierile privind standardele și termenii creditării, cererea de credit sau riscurile asociate creditării sunt realizate prin prisma soldului conjunctural, care se calculează pe baza răspunsurilor băncilor în aceste privințe (pentru detalii a se vedea Anexa).

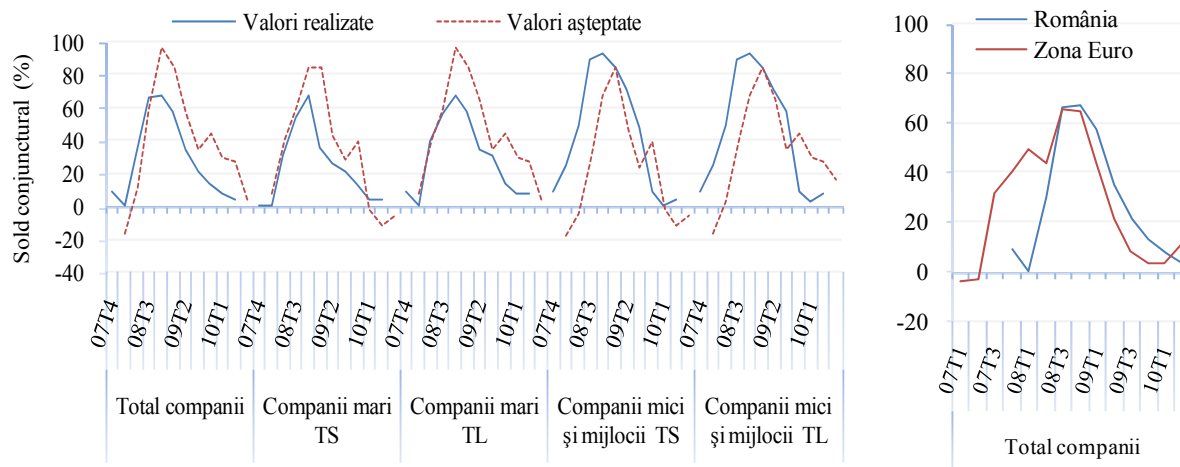
A. Creditarea companiilor nefinanciare

A1. Standardele de creditare

La nivel agregat standardele de creditare au rămas în mare măsură neschimbate față de T1/2010, infirmând așteptările băncilor care indicau o înăsprire moderată a acestora (Grafic 1). Procentul net al băncilor care au înăsprit standardele de creditare în T2/2010 a fost de 3 la sută. Atât evoluțiile recente, cât și prognoza pentru perioada următoare, sugerează că gradul de restrictivitate al standardelor de creditare pare a fi suficient din perspectiva aversiunii la risc a băncilor în actualele condiții economice. În zona euro, încheierea ciclului de înăsprire a standardelor de creditare este posibil să se fi amânat, nivelul de restrictivitate fiind în creștere față de T1/2010 (Grafic 1).

În structură, standardele de creditare pentru creditele acordate pe termen lung au fost ușor înăsprite (în procent net sub 10 la sută). Chiar dacă percepția la risc față de IMM-uri rămâne superioară corporațiilor, tratamentul standardelor de creditare nu se mai diferențiază pe cele două categorii de debitori, ci doar după criteriul maturității (Grafic 1).

Grafic 1: Modificări ale standardelor de creditare

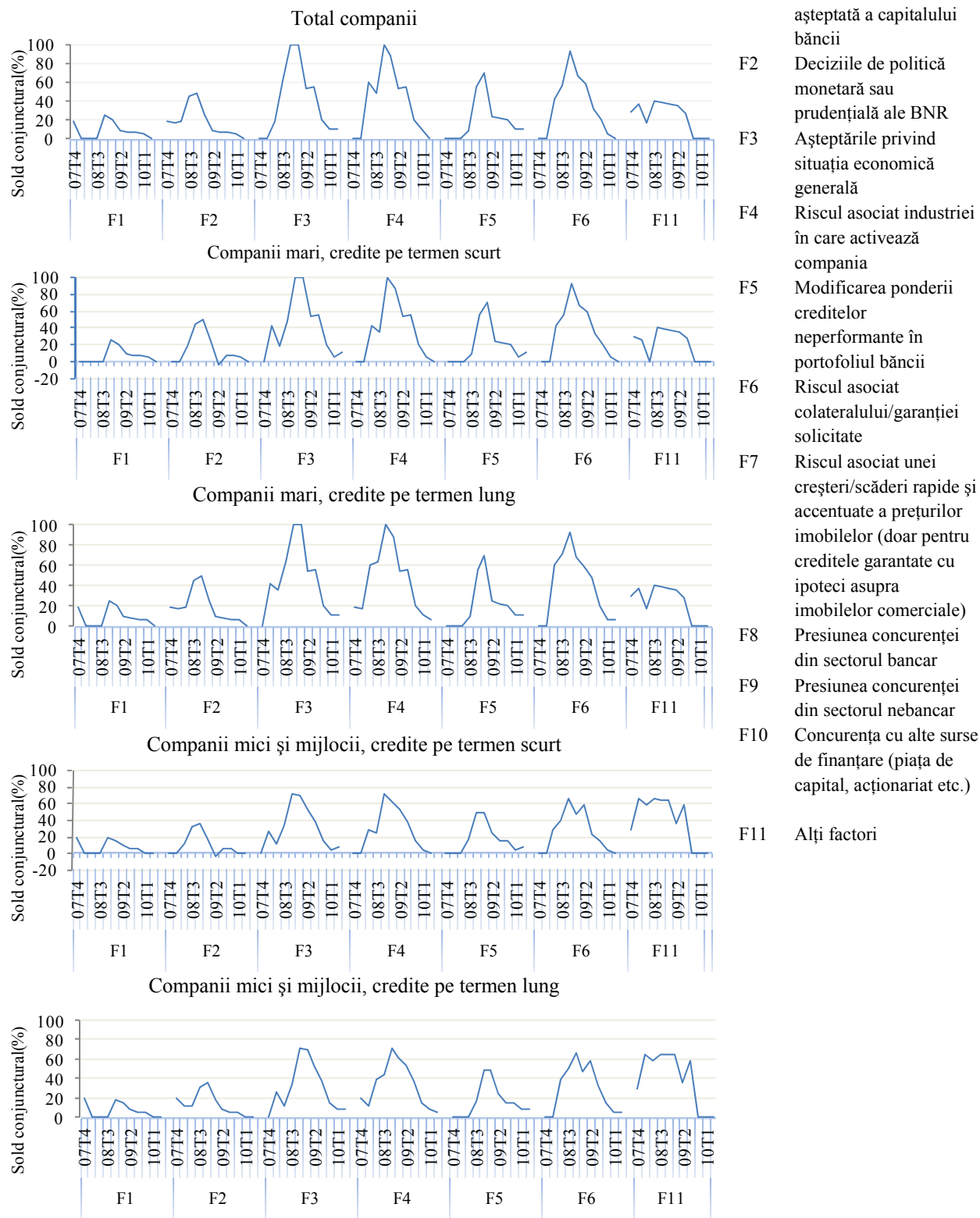

Sursa: BCE, *The Euro Area Bank Lending Survey*, iulie 2010

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele de creditare, cât și termenii creditării

Factorii care au determinat unele bănci să aducă modificări standardelor de creditare sunt: i) așteptările privind situația economică generală și ii) modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii (Grafic 2).

Grafic 2: Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
 - factorii F7, F8, F9 și F10 nu au suferit schimbări

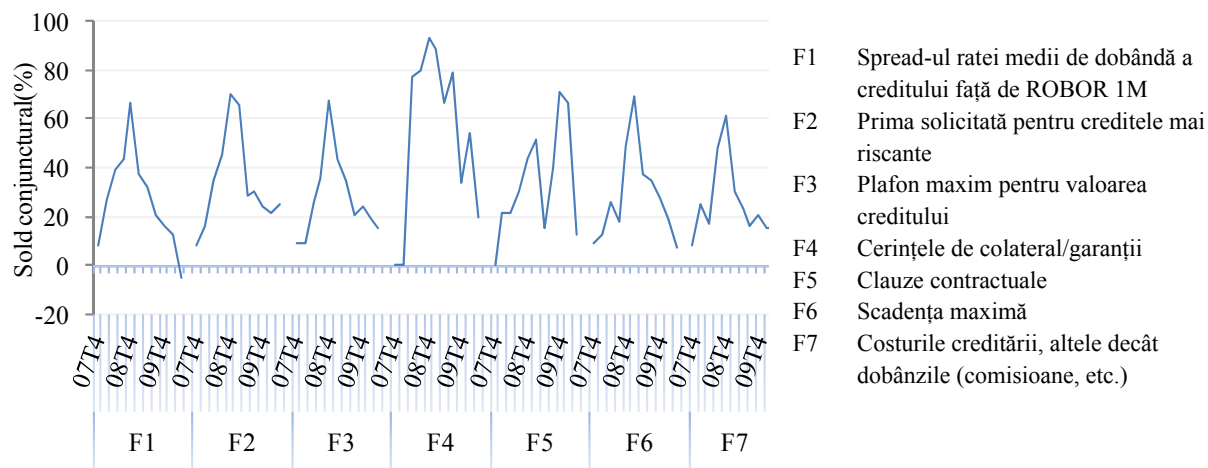
A2. Termenii creditării

La nivel agregat, termenii creditării au fost înăspriți în T2/2010. Măsurile luate în această perioadă au avut un grad de restrictivitate mai scăzut decât în T1/2010 (Grafic 3). Pe fondul deteriorării calității portofoliului de credite, băncile (în procent net de aproximativ 25 la sută) au majorat primele solicitate în cazul creditelor mai riscante, pentru a putea acomoda mai ușor eventuale pierderi. Concomitent au fost întărite și cerințele de colateral/garanții. Acest termen al creditării a fost revizuit cel mai des de la debutul crizei financiare, în condițiile în care peste 75 la sută din creditul companiilor nefinanciare este garantat cu ipotecă. Într-o măsură mai scăzută, deciziile băncilor au mai vizat (i) majorarea costurilor creditării altele decât cu dobânzile și (ii) scăderea plafonului maxim pentru valoarea creditelor. Băncile au declarat pentru T2/2010 și o tendință modestă de diminuare a spread-ului ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M. Aceasta reprezintă prima măsură de relaxare a termenilor de creditare în ultimii doi ani și jumătate.

Conform raportării băncilor, nivelul LTV pentru creditele aflate în sold la sfârșitul T2/2010, garantate exclusiv cu ipotecă, se situează la 87 la sută. În cazul creditelor nou acordate în T2/2010, băncile au avut o atitudine mai precaută, același indicator fiind de 76 la sută.

Estimarea pentru pierderea în caz de nerambursare (LGD²) aferentă creditelor care au intrat în stare de nerambursare în T2/2010 este de 26 la sută.

Grafic 3: Modificarea termenilor contractelor de creditare

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunktural indică o înăsprire a termenilor de creditare

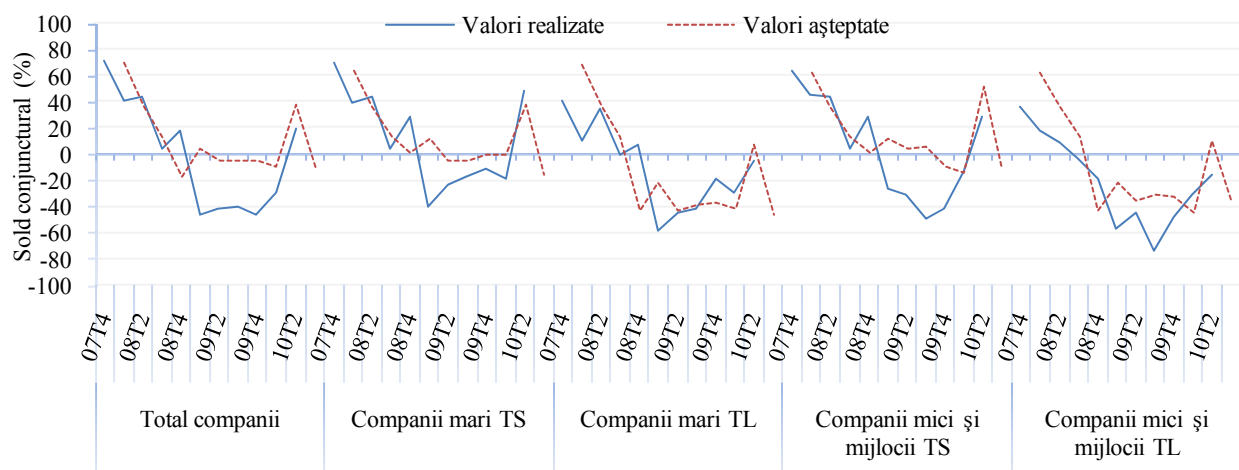
² Informația despre LGD pentru creditele acordate atât companiilor, cât și populației, trebuie interpretată cu o prudență mai mare, având în vedere (i) seria scurtă de date disponibile la bănci pentru a cuantifica acest indicator, (ii) metodologiile băncilor în curs de dezvoltare pentru calcularea LGD și (iii) problemele inerente primei raportări a indicatorului.

A3. Cererea de credite

La nivel agregat, cererea de credite din partea companiilor a fost în creștere față de T1/2010, întrerupându-se seria de cinci trimestre consecutive anterioare de declin (Grafic 4). Aproximativ 20 la sută din instituțiile de credit au raportat în T2/2010 o tendință crescătoare a cererii de credite, confirmându-se așteptările anterioare ale acestora. Prognozele băncilor pentru T3/2010 nu susțin o eventuală posibilitate de reluare a creditării la nivelul companiilor alimentată de cerere.

În structură, avansul cel mai important al cererii de credite s-a înregistrat în cazul creditelor pe termen scurt solicitate de companiile foarte mari (corporații), iar într-o măsură oarecum mai scăzută din zona IMM-urilor. Jumătate, respectiv 30 la sută din bănci au raportat aceste evoluții pentru T2/2010. Cererea de credite pe termen lung a fost într-un ușor regres și cel puțin în trimestrul următor situația nu pare să se îmbunătățească.

Grafic 4: Dinamica cererii de credite

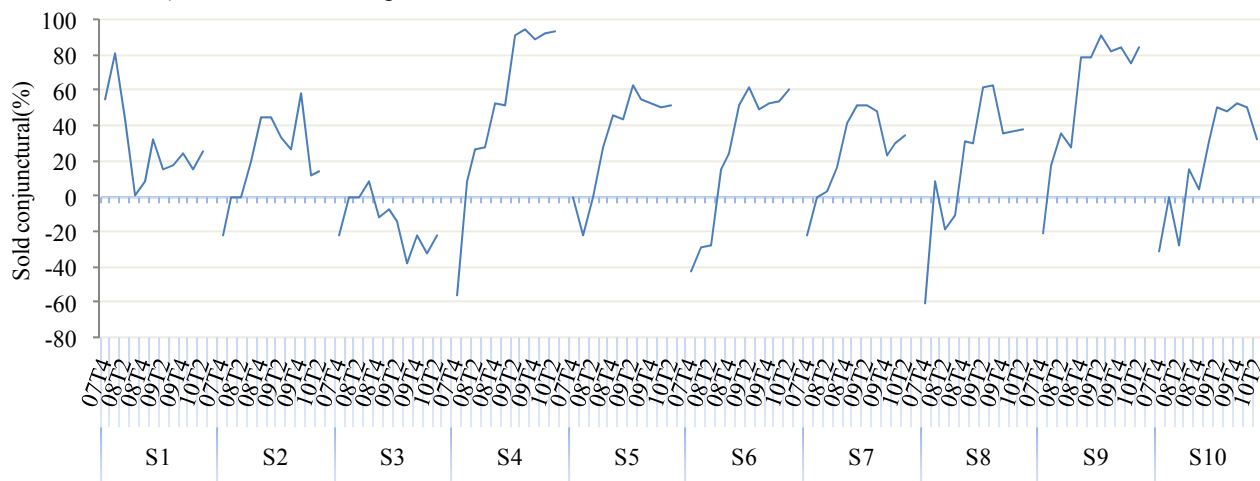
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

Percepția băncilor privind riscul de credit la nivelul economiei a rămas negativă în T2/2010, deteriorându-se suplimentar față de T1/2010 (Grafic 5). Sectorul construcțiilor și al tranzacțiilor imobiliare se detașează ca fiind cele mai riscante ramuri economice, urmate de turism și comerț. Sectorul energetic se poziționează la polul opus, fiind singurul sector cu risc de credit în scădere.

Evoluția riscului de credit după tipul companiei nu evidențiază momentan o îmbunătățire a situației IMM-urilor. Din contră, majoritatea băncilor indică acest segment al companiilor ca fiind într-o oarecare măsură mai riscant în T2/2010 decât anterior. Pentru al doilea trimestru consecutiv, băncile apreciază riscul asociat corporațiilor ca menținându-se neschimbat (Grafic 6).

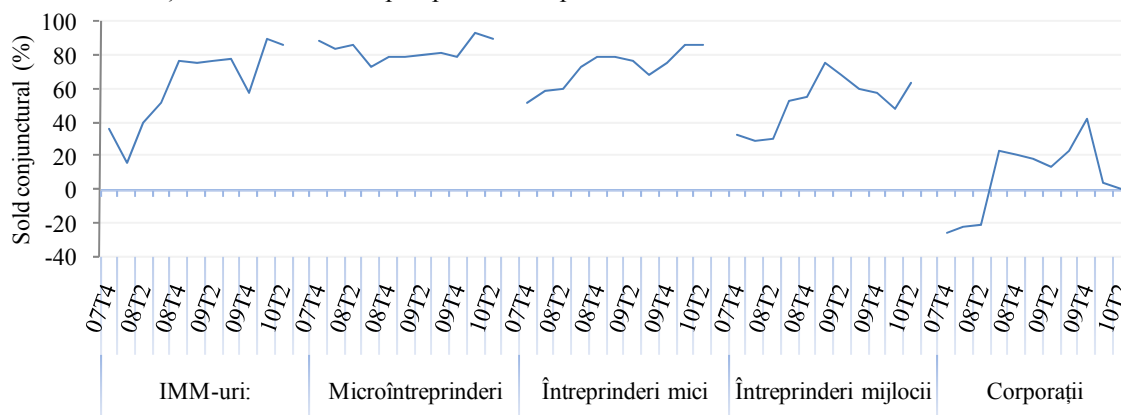
Grafic 5: Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

S1	Agricultură, piscicultură	S5	Comerț	S8	Intermediere financiară
S2	Industrie	S6	Turism	S9	Tranzacții imobiliare
S3	Energie	S7	Transport, comunicații, Poștă	S10	Alte servicii
S4	Construcții				

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

Grafic 6: Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

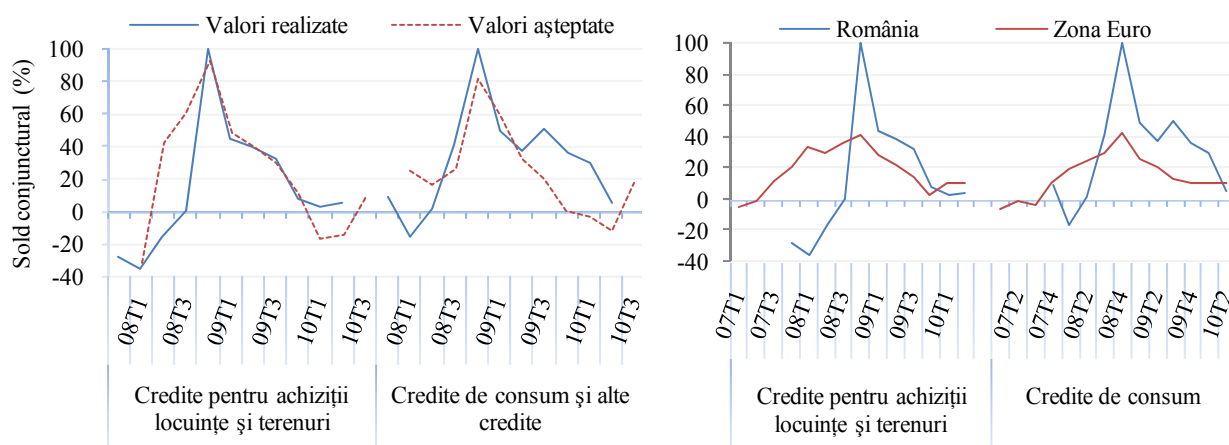
B. Creditarea populației

B1. Standardele de creditare

Standardele de creditare au fost păstrate relativ neschimbate de majoritatea băncilor în T2/2010 (Grafic 7). A existat o înăsprire modică la nivelul sectorului bancar (în procent net de 5 la sută). Instituțiile de credit au adoptat un comportament similar pentru creditele ipotecare și cele de consum, după ce în ultimele trimestre a fost un decalaj de restrictivitate între cele două categorii. Este posibil ca în T3/2010 să asistăm la o ușoară înăsprire a standardelor de creditare, mai ales în cazul creditelor de consum. Situația nu este însă generalizată la nivelul sectorului bancar.

În zona euro, instituțiile de credit continuă să manifeste prudență față de creditele acordate populației, într-o măsură chiar mai ridicată decât băncile românești. Anterior, înăsprirea standardelor la nivelul sectorului bancar românesc a fost mult mai severă, atât ca intensitate, cât și ca viteză de implementare.

Grafic 7 - Modificarea standardelor de creditare a populației

Sursa: BCE, *The Euro Area Bank Lending Survey*, iulie 2010

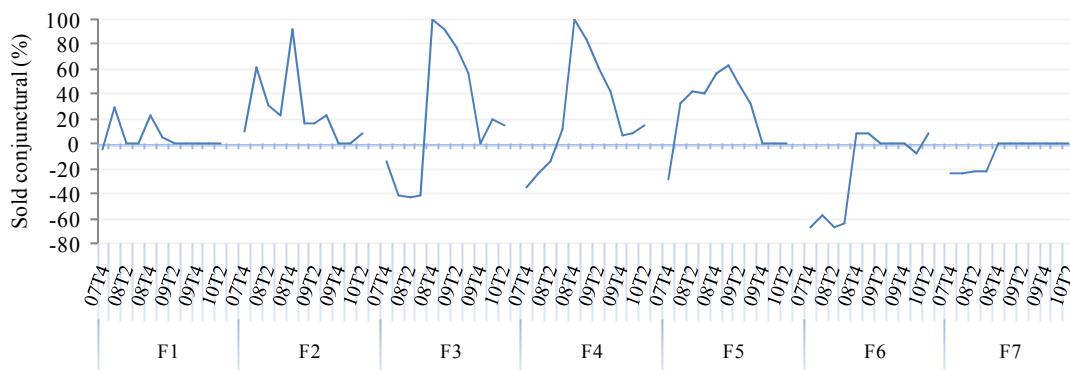
Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

- valorile așteptate privesc atât standardele, cât și termenii creditării

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare (achiziția de locuințe și terenuri)

Factorii principali care au determinat unele bănci să modifice standardele de creditare în T2/2010 au fost: i) așteptările privind piața imobiliară și ii) situația economică generală (Grafic 8). Creșterea concurenței din sectorul bancar și deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR au avut o contribuție marginală la nivelul sectorului bancar (sub 10 la sută).

Grafic 8 - Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

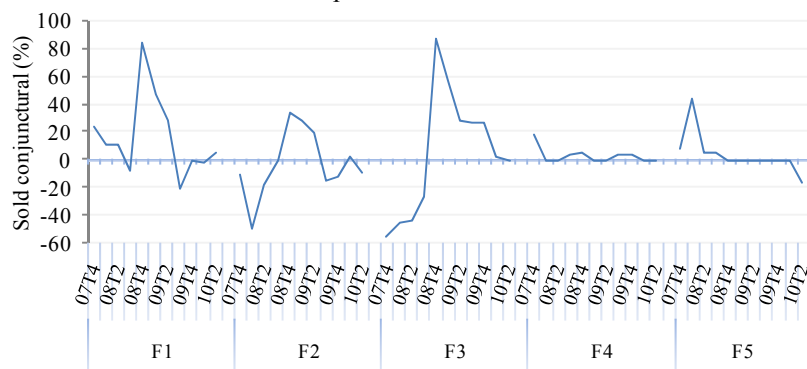
F1	Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră	F4	Așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor)
F2	Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR	F5	Modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii
F3	Așteptările privind situația economică generală	F6	Modificarea concurenței din sectorul bancar
		F7	Modificarea concurenței din sectorul nebanca

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprise a standardelor de creditare

(i) Termenii creditării

În cazul creditării ipotecare există semnale privind o eventuală relaxare a termenilor de creditare. Aproximativ 17 la sută din bănci (în procent net) au diminuat costurile creditării altele decât cu dobânzile, după șase trimestre în care acestea au fost menținute la nivelurile premergătoare crizei (Grafic 9). Într-o măsură mai mică, băncile au apelat și la o ușoară creștere a ponderii creditului în valoarea garanției imobiliare (*loan-to-value, LTV*). Nu se înregistrează modificări substanțiale pentru ceilalți termeni ai creditării.

Grafic 9 – Termenii creditării ipotecare

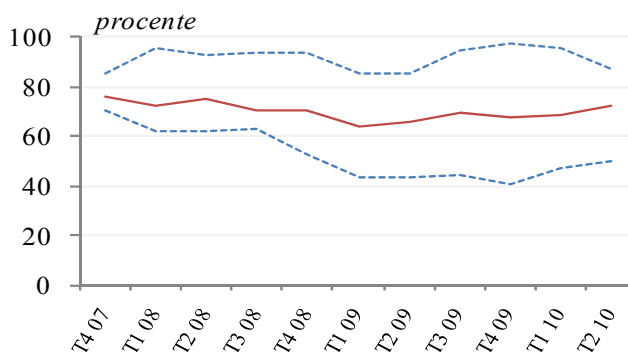

F1	Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
F2	Ponderea maximă a creditului în valoarea garanției imobiliare (LTV)
F3	Ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venitul lunar
F4	Scadența maximă
F5	Costurile creditării, altele decât dobânzile (comisioane, etc.)

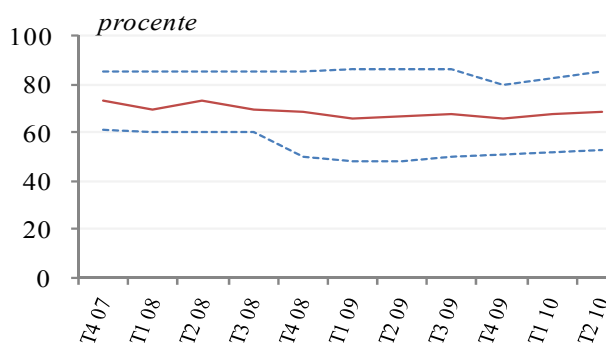
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprise a termenilor de creditării

Nivelul mediu al LTV pentru creditele nou acordate a crescut cu circa 3 puncte procentuale, iar banda de variație s-a îngustat (Grafic 10). Este un început de tendință în uniformizarea politicilor de creditare ipotecară. Un plus de restrictivitate provine din diminuarea gradului maxim de îndatorare pentru creditele nou acordate (circa 2 puncte procentuale, Grafic 12). La nivel agregat însă, se înregistrează o ușoară creștere, posibil datorită expirării perioadei de grație în cazul unor credite cu condiții promoționale.

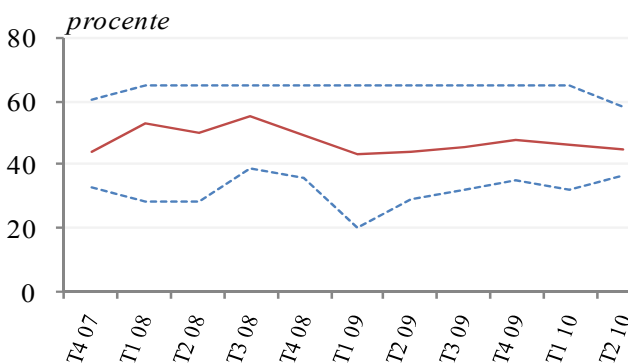
Grafic 10 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

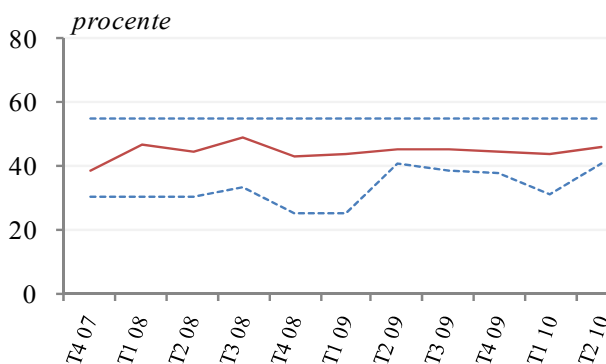
Grafic 11 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

Grafic 12 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

Grafic 13 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

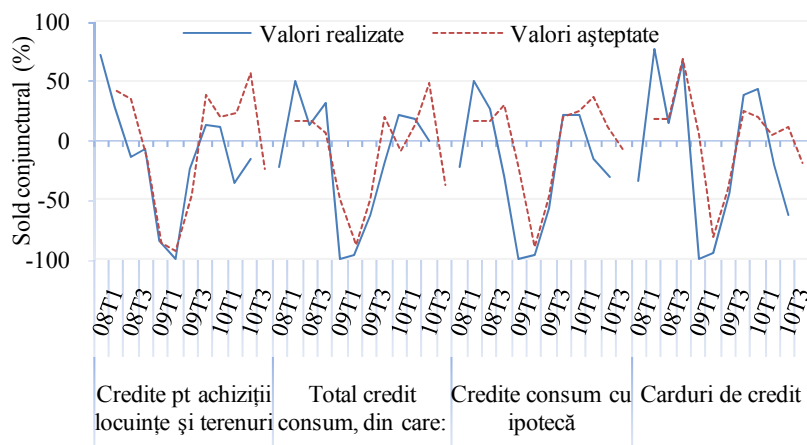
(ii) Evoluția cererii de credite ipotecare și a prețurilor la locuințe

Cererea de credite pentru achiziția de locuințe și terenuri a rămas în teritoriul negativ în T2/2010, infirmând așteptările optimiste anterioare ale băncilor (Grafic 14). Această evoluție s-a conturat pe fondul diminuării încrederii consumatorilor în situația economică generală și în veniturile viitoare (conform sondajului periodic al Comisiei Europene). Pe termen scurt, băncile nu întrevăd o reluare a creditării imobiliare.

Tendința de ajustare a prețului locuințelor s-a menținut și în T2/2010, marcându-se doi ani de la

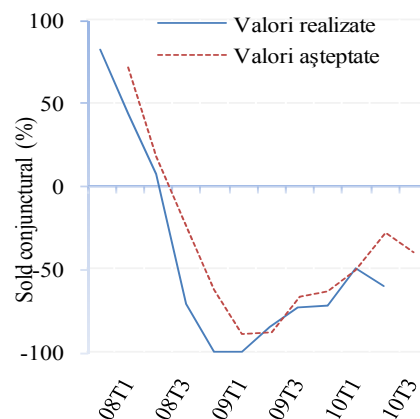
debutul acesteia (Grafic 15). Procentul net al băncilor care au raportat această evoluție este de 60 la sută, în creștere față de T1/2010. Conform așteptărilor, corecțiile pe piața imobiliară vor continua și în T3/2010.

Grafic 14 – Modificarea cererii de credite

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

Grafic 15 – Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor

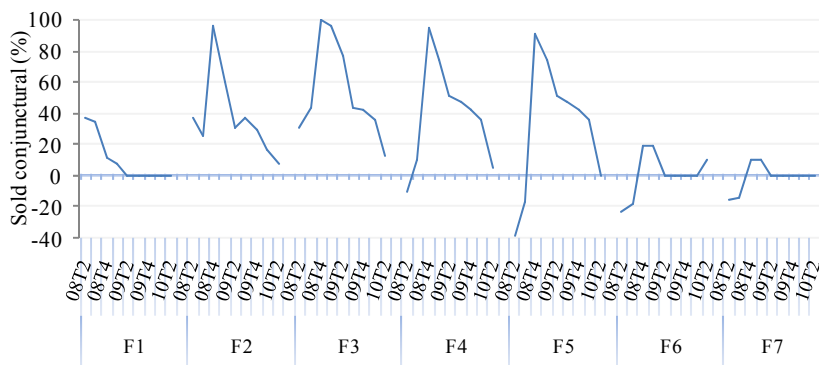

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o majorare a prețului locuințelor

B3. Aspecte specifice creditului de consum

Așteptările privind situația financiară a debitorilor primează în rândul factorilor care au condus la modificarea standardelor de creditare în T2/2010 (Grafic 6). Într-o măsură mai redusă (procent net sub 10 la sută) au mai contribuit: (i) deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR, (ii) riscul asociat bonității clienților și (iii) modificarea concurenței din sectorul bancar.

Grafic 16 - Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

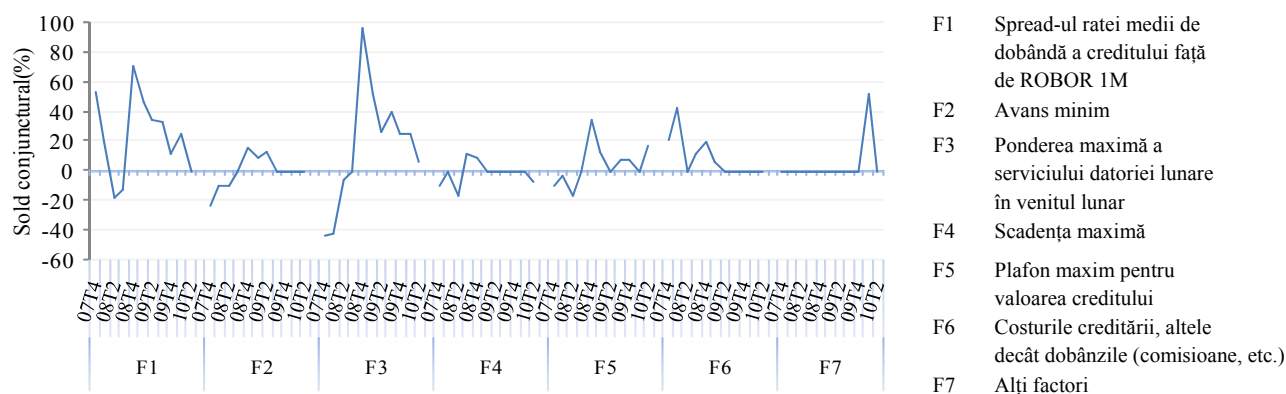
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înlăsurare a standardelor de creditare

- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația financiară a populației
- F4 Riscul asociat bonității clienților
- F5 Riscul asociat colateralului/garanțiilor
- F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar
- F7 Modificarea concurenței din sectorul nebanca

(i) Termenii creditării

Perioada înăspririlor termenilor de creditare ar putea să se apropie de final. Măsurile restrictive în T2/2010 s-au limitat la diminuarea plafonului maxim pentru creditele nou acordate și reducerea ponderii serviciului datoriei lunare în venit (Grafic 17). Un număr redus de bănci (sub 10 la sută) a apelat la o relaxare a termenilor de creditare, în sensul creșterii scadenței maxime pentru creditele noi. Aceasta este prima măsură de relaxare raportată de instituțiile de credit în ultimii doi ani.

Grafic 17 - Termenii creditului de consum

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

(ii) Evoluția cererii de credit de consum

Băncile au raportat menținerea cererii pentru creditele de consum la nivelul din T1/2010, contrar așteptărilor optimiste anterioare a circa jumătate din bănci. Cererea s-a modificat în mod diferențiat, în funcție de tipul creditului. O restrângere a cererii este semnalată pentru cardurile de credit și pentru creditele de consum garantate cu ipotecă (60, respectiv 30 la sută în procent net). Cererea pentru cardurile de credit a prezentat cea mai mare fluctuație de la începutul acestui an. Este posibil ca la nivel agregat tendințele menționate să fie contrabalansate de un avans al cererii pe segmentul creditelor de consum negarantate cu ipotecă, altele decât cardurile de credit. După câteva așteptări neconfirmate privind relansarea creditării, băncile și-au schimbat viziunea și au indicat că în T3/2010 anticipează continuarea declinului cererii de credite de consum.

(iii) Pierderea în caz de nerambursare (LGD³)

La nivel agregat, pierderea medie în caz de nerambursare (LGD) pentru creditele populației intrate în starea de nerambursare în T2/2010 este de aproximativ 35 la sută. Conform băncilor,

³ Informația despre LGD pentru creditele acordate atât companiilor, cât și populației, trebuie interpretată cu o prudență mai mare, având în vedere (i) seria scurtă de date disponibile la bănci pentru a cuantifica acest indicator, (ii) metodologiile băncilor în curs de dezvoltare pentru calcularea LGD și (iii) problemele inerente primei raportări a indicatorului.

pierderi mai ridicate (aproximativ 60 la sută) sunt înregistrate pentru creditele de consum negarantate cu ipoteci și cardurile de credit. Creditele imobiliare și de consum garantate cu ipoteci înregistrează un LGD în jurul a 20 la sută.

Anexă

Sondajul este efectuat trimestrial de BNR în lunile ianuarie, aprilie, iulie și octombrie. Are la bază un chestionar (publicat în cadrul analizei din mai 2008) care este transmis primelor 10 bănci alese după cota de piață aferentă creditării companiilor și populației. Aceste instituții dețin aproximativ 80% din creditare.

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind distinct caracteristicile creditului către (A) companii nefinanciare și (B) populație. Întrebările vizează opiniile băncilor privind evoluția:

- standardelor de creditare (normele interne de creditare sau criteriile ce ghidează politica de creditare a instituțiilor de credit),
- termenilor și condițiilor de creditare (obligațiile specifice agreeate de creditor și debitor în contractul de credit încheiat, ex. rata dobânzii, colateralul, scadența etc.),
- riscurilor asociate creditării,
- cererii de creditare,
- altor detalii specifice creditării (așteptări privind prețul mediu pe metru pătrat al unei locuințe, ponderea serviciului datoriei în venitul populației, ponderea creditului în valoarea garanției imobiliare etc.).

Răspunsurile la întrebări sunt analizate din perspectiva **soldului conjunctural** (procent net).

În cazul întrebărilor care se referă la *standardele de creditare*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat înăsprirea standardelor și procentul băncilor care au raportat relaxarea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au înăspriș standardele de creditare, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au relaxat standardele de creditare.

În cazul întrebărilor care se referă la *cererea de credite*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat creșterea cererii de credite și procentul băncilor care au raportat scăderea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci a raportat creșterea cererii de credite, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci a raportat scăderea cererii de credite. Soldul conjunctural este calculat ținându-se cont de cota de piață a băncilor respondente. În mod similar sunt tratate răspunsurile și la celelalte întrebări, cu specificația că în notele graficelor sunt explicate valorile pozitive ale soldului conjunctural.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele trei luni și așteptările privind următoarele trei luni.